

Adam Białoń, *Ataman Julian (1906–1989)* [w:] *Tekstowa kartoteka osobowa przemyslan*, pod red. Anny Siciak – na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej; zob. także *Ataman Julian (1906–1989)* [w:] *Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski południowo-wschodniej*, pod red. Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda, Rzeszów 2011 s. 21-23

Ataman Julian (1906–1989), rzymskokatolicki ksiądz, historyk Kościoła, bibliotekarz, archiwista.

Ur. 7. XII. 1906 r. w Leżajsku. Pochodził z rodziny o tradycjach rzemieślniczych. Jego ojciec Józef pracował głównie jako pomocnik murarski, a sezonowo jako szewc. Matka Wanda Maria z domu Serafin zajmowała się gospodarstwem domowym i wychowywaniem pięciorga dzieci. Przyszły kapłan szkołę podstawową ukończył w Leżajsku, tam też rozpoczął szkołę średnią w Miejskim Gimnazjum Realnym, kończąc ją zdaniem egzaminem maturalnym w 1925 r. Idąc w ślady swego starszego brata Bronisława, wstępuje do Sem. Duch. w Przemyślu rozpoczynając pięcioletnie studia filozoficzno-teologiczne w Instytucie Teologicznym. Studia te ukończył 22.VI.1930 r. otrzymując z rąk bp. Anatoła Nowaka święcenia kapłańskie. Pierwszą placówką duszpasterską, jaką mu powierzono, była par. Jasienica Rosielna k. Brzozowa. Uzyskał zgodę na kontynuowanie studiów na Wydziale Teologicznym Uniw. Warszawskiego. Po odwołaniu go z dotychczasowej par., w październiku 1931 r., rozpoczął studia w Warszawie. Na seminarium magisterskie uczęszczał najpierw do ks. prof. Henryka Likowskiego, później do ks. prof. Zdzisława Obertyńskiego. Tytuł magistra teologii uzyskał 26 czerwca 1933 r. Przygotował, a następnie obronił

(15.VI1936 r.) dysertację: *Sierakowski, jako rządca diecezji przemyskiej w latach 1742–1760*. Promotorem pracy był ks. prof. Wincenty Kwiatkowski. Po uzyskaniu doktoratu powierzono mu jednak tylko funkcję wikariusza i katechety kolejno w Łańcucie, Przemyślu i Jarosławiu, gdzie pracował do kwietnia 1937 r. Dopiero po ponownym przeniesieniu do Przemyśla, 1 IX 1937 r. poprowadził pierwsze wykłady z historii Kościoła w Diecezjalnym Instytucie Teologicznym. Wybuch II wojny światowej zastał go w radzieckiej strefie okupacyjnej. Po wybuchu wojny, z powodu niemożności prowadzenia wykładów w Seminarium, którego budynek zajął okupant, objął funkcję wikarego eksponowanego (w parafii Ożomla k. Sądowej Wiszni), którą sprawował do końca 1944 r. Od 18 XI 1944 r. uczył religii w I Państwowym Gimnazjum i Liceum im. J. Słowackiego w Przemyślu. Rozpoczęła się też wówczas jego kariera w centralnych instytucjach diecezjalnych. Już 24 tegoż miesiąca mianowano go rektorem tzw. Małego Seminarium Duchownego w Przemyślu, a zaraz potem notariuszem sądu biskupiego. We wrześniu 1945 r. został sędzią prosynodalnym, później (1951) cenzorem wydawnictw religijnych i egzaminatorem katechetów. Po przeniesieniu z Brzozowa do Przemyśla Sem. Duch. we wrześniu 1946 r., ks. Atamanowi powierzono prowadzenie wykładów z historii Kościoła. Od następnego r. akad. prowadził też (do 1965 r.), wykłady z patrologii. W kolejnych latach prowadził następujące zajęcia i wykłady: lektorat j. łacińskiego (1947–1950), wykłady z socjologii i nauki społecznej Kościoła (1948–1965), zajęcia z j. polskiego (1951–1953), z etyki (1952–1956). W latach 1970–1980 wykładał również historię Kościoła w Studium Ka-

techetycznym. W latach 1951–1976 ks. Ataman kierował również biblioteką diec., której zbiory uporządkował i skatalogował, jak i biblioteką seminarijną (1952–1965). Krótko (1958–1960) opiekował się też zbiorami biblioteki kapitulnej. Powierzono mu również funkcję dyrektora Archiwum Diecezjalnego w Przemyślu (1955–1976). Osobiste zainteresowania naukowe zaowocowały wówczas przygotowaniem przez niego do druku akt wizytacyjnych diec. przemyskiej przeprowadzonej w połowie XVII w. przez ks. Fryderyka Alembeka, bezcennego źródła do historii diecezji przemyskiej. Zaangażowany był również (1954–1957) w proces beatyfikacyjny bpa J. Sebastiana Pelczara jako postulator w procesie informacyjnym na terenie diecezji. Z racji swej naukowej działalności, należał do TPN, Przemyskiego Oddziału Polskiego PTH, Tow. Teologicznego w Przemyślu. Był też współpracownikiem Lubelskiego Instytutu Geografii Historycznej Kościoła w Polsce. W 1959 r. nadano mu godność szambelana papieskiego.

Pozostawił po sobie bogatą spuściznę pisarską, niestety w większości w rękopisach zdeponowanych w Archiwum Diecezjalnym oraz Bibliotece Seminarium Duchownego w Przemyślu. Do ciekawszych jego prac należy zaliczyć m.in.: *W.H. Sierakowski i jego rządy w diecezji przemyskiej*, „*Studia Historico-Ecclesiastica*” t. 3, Warszawa 1936; *Akta wizytacji diecezji przemyskiej do końca XVIII wieku (w Archiwum Diecezjalnym w Przemyślu)*, „*Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne*” 1959/1960, t. 1, z. 2; *Odkrycia archeologiczne w podziemiach bazyliki katedralnej przemyskiej w świetle dotychczasowych badań*, „*Biuletyn Historii Sztuki*” 1962, R. 24; *Rzut*

oka na losy Kościoła w Polsce w latach 1918–1968, „Kronika Diecezji Przemyskiej” 1969, R. 55, nr 4; *Geneza i zawarcie unii brzeskiej*, W: *Historia Kościoła w Polsce*, t. 1, red. B. Kumor, Z. Obertyński, Poznań 1974; *Emigracja [ukraińskich katolików]*, tamże, t. 2, cz. 1, Poznań 1979; *Zarys dziejów diecezji przemyskiej ob. łac.*, Przemyśl 1985. Był też autorem wielu haseł do „Encyklopedii katolickiej”. Osobnymi pozycjami dorobku są skrypty uczelniane i różnego rodzaju pomoce naukowe, które sam opracowywał, a wydawane przez przemyskie Sem. Duch. m.in.: *Wykłady z historii Kościoła powszechnego i Wykłady z patrologii*. Postępująca choroba sprawiła, że stopniowo musiał rezygnować z piastowanych funkcji.

Zmarł 2 VIII 1989 r. w wieku 83 lat w Przemyślu. Pochowany został na głównym cmentarzu w Przemyślu, w grobowcu Sem. Duch.

Źródła i opracowania: AA w Przemyślu, (teczki) ks. Juliana Atamana, b.s.; Archiwum Sem. Duch. w Przemyślu, *Catalogus alumnorum Seminarii Dioecesis rit(us) lat(ini) Premisliensis ab anno 1914 ad anno 1936/40*, b.s., s. 267-268; „Kronika Diecezji Przemyskiej” R. 30: 1930 – R. 73: 1988; *Schematismus Ven. Cleri dioecesis Premisliensis rit(us) lat(ini) Anno Domini 1930* (i n. do 1938 r.); Stasiowski M., *Działalność dydaktyczno-publicystyczna ks. dra Juliana Atamana*, Przemyśl 1990, mszps, (praca magisterska w bibliotece WSD w Przemyślu; Stasiowski M., *Sylwetki wielkich kapłanów*, „Communitas” 1990, R. 11, nr 2; Stasiowski M., *Słownik polskich teologów katolickich 1981–1993*, vol. 8, red. ks. J. Mandziuk, Warszawa 1995, s. 29-30, tamże bibliogr.; Śliwa T., *Ks. Julian Ataman (1906–1989)*, „Premisla Christiana” t. 3: 1989/1990, s. 311-319.